

Ο πόλεμος των κατατάξεων και το τείχος της γλώσσας

Οι διεθνείς λίστες αξιολόγησης δεν μετρούν τις εργασίες στα ελληνικά, με αποτέλεσμα να αδικούνται οι ανθρωπιστικές επιστήμες. Δική τους βάση δεδομένων σχεδιάζουν τα ελληνικά ΑΕΙ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

Η περίπτωση του καθηγητή Αρχαίας Ιστορίας και Κλασικών Σπουδών στο Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών του Πρίνστον κ. Αγγελου Χανιώτη είναι ενδεικτική. «Έχω πάνω από 400 δημοσιεύσεις, αλλά η διεθνής βιβλιογραφική βάση δεδομένων Scopus γνωρίζει από αυτές μόνο τις 26 (και κανένα από τα 27 βιβλία μου, από τα οποία μερικά έχουν μεταφραστεί στα κινεζικά, τα ρωσικά κ.λπ.). Το Publons, η ιστοσελίδα που δείχνει πόσες αναφορές γίνονται στις δημοσιεύσεις κάποιου επιστήμονα, έχει μόνο 35 δημοσιεύσεις μου. Την ίδια στιγμή, το βασικό μου έργο – η δημοσίευση 24 τόμων της επίσημης έκδοσης Supplementum Epigraphicum Graecum (SEG) που παρουσιάζει όλες τις ελληνικές επιγραφές που δημοσιεύθηκαν μια χρονιά (ελληνικό κείμενο και σχόλια) με δεκάδες χιλιάδες αναφορές από άλλους επιστήμονες – δεν συνδέεται καν με το όνομά μου, δεδομένου ότι οι ετεροαναφορές γίνονται στη συντομογραφία SEG και όχι στο Chaniotis», λέει ο πανεπιστημιακός στην «Κ». Η «κατάρρα» της ελληνικής γλώσσας πλήττει το έργο των ερευνητών στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες στη χώρα μας. Καθώς δημοσιεύουν το έργο

Χριστίνα Κουλιούπη, πρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου: «Λόγω της κυριαρχίας των αγγλικών, το επιστημονικό έργο που παράγεται σε "μικρότερες" γλώσσες όπως τα δανέζικα, τα τσεχικά, τα ελληνικά, δεν αξιολογείται ως ισότιμο με το επιστημονικό έργο στα αγγλικά».

Οι διεθνείς βάσεις δεδομένων χρησιμεύουν ως γνώμονας για την κατάταξη των πανεπιστημίων διεθνώς, κάτι που έχει αντίκτυπο τόσο στο κύρος όσο και στη χρηματοδότησή τους.

με οι διαθέσιμοι δείκτες ετεροαναφορών δεν είναι αντιπροσωπευτικοί, και γενικά αλλά και πολύ λιγότερο σε σχέση με δημοσιεύσεις Ελλήνων ερευνητών. Πολλά περιοδικά δεν λαμβάνονται υπόψη από βάσεις δεδομένων όπως το European Reference Index for the Humanities and Social Sciences, Arts and Humanities Citation Index, το Google Scholar και άλλες. Επίσης, μονογραφίες και τόμοι συνεδρίων – που έχουν πολύ μεγαλύτερο ειδικό βάρος απ' ό,τι στις θετικές επιστήμες – δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη, ενώ εάν ο ίδιος ο ερευνητής δεν δηλώσει τη δημοσίευσή του σε κάποια βάση δεδομένων σπανίως θα καταγραφεί η απήχασή της», παρατηρεί ο κ. Χανιώτης. Σύμφωνα με τον ίδιο, πιο αντιπροσωπευτικές βάσεις είναι τα academia.edu και το researchgate, στις οποίες όμως ο ερευνητής πρέπει ο ίδιος να δηλώσει τη δημοσίευσή του. «Για σύγκριση στο academia.edu, όπου ανεβάζω τις δημοσιεύσεις μου, είμαι στο ανώτερο 0,5% των ερευνητών, ενώ στο Scopus, όπου δεν έχω ανεβάσει ποτέ κάτι, η βαθμολογία μου είναι εξαιρετικά χαμηλή Η-9. Με λίγα λόγια, δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κανέναν από αυτούς τους δείκτες, εκτός αν ζητήσουμε από τα ΑΕΙ να τροφοδοτούν συστηματικά αυτούς

Στάθης Καλίβας, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης: «Η μόνη λύση είναι να επιλέξουμε πολλών ειδών κριτήρια και να δώσουμε οικονομικά κίνητρα σε ξένους πανεπιστημιακούς να συμμετάσχουν στις αξιολογήσεις».

«Πρωτανική ηγεσία κατηγορούσε καθηγητές κοινωνικών επιστημών ότι "χαλούν" τη θέση του πανεπιστημίου με τις χαμηλές επιδόσεις τους στις δημοσιεύσεις».

1. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 26/11/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 26/11/2023

Σελίδα: 32

Άγγελος Χανθούπουλος, καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας και Κλασικών Σπουδών στο Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών του Πρίνστον: «Έχω πάνω από 400 δημοσιεύσεις, αλλά η διεθνής βιβλιογραφική βάση δεδομένων Scopus γνιμίζει από αυτές μόνο τις 26 (και κανένα από τα 27 βιβλία μου)».

τους στα ελληνικά, σε συνφρασμένα με την ελληνική πραγματικότητα πεδία (πολιτική, ιστορία, κοινωνικές αλλαγές κ.λπ.), μένουν έξω από το ραντάρ των διεθνών βάσεων δεδομένων, τα οποία αξιοποιούνται για την αξιολόγηση του ερευνητικού έργου των καθηγητών κάθε ΑΕΙ. Αντίθετα, το διεθνές σύστημα καταγραφής του ερευνητικού έργου ευνοεί τους ερευνητές των θετικών επιστημών και της υγείας, που δημοσιεύουν στα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά. Έτσι, η Σύνοδος Πρυτάνεων των ελληνικών ΑΕΙ σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) σχεδιάζουν τη δημιουργία ελληνικής βάσης δεδομένων – ένα «ελληνικό Google Scholar» για το έργο που επιτελείται στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες και στις τέχνες. Όμως, η πρωτοβουλία δεν είναι χωρίς αντίλογο.

Πολύτιμες ετεροαναφορές

Οι διεθνείς βάσεις δεδομένων έχουν ιδιαίτερη αξία καθώς χρησιμεύουν ως γνώμονας για την αξιολόγηση και κατάταξη των πανεπιστημίων διεθνώς. Στις κατατάξεις των ΑΕΙ δίνεται μεγάλο βάρος και από τα ίδια τα ιδρύματα, καθώς, εκτός από το κύρος κάθε ιδρύματος, επηρεάζουν και τη χρηματοδότησή του. Ενα από τα κύρια κριτήρια διαμόρ-

φωσης των διεθνών λιστών είναι πόσες αναφορές από άλλους επιστήμονες –ετεροαναφορές, όπως ονομάζονται– έχουν λάβει οι επιστημονικές δημοσιεύσεις κάθε πανεπιστημιακού του ΑΕΙ. Αρα ένα ΑΕΙ για να πάρει καλή θέση στις διεθνείς λίστες αξιολόγησης πρέπει οι καθηγητές του να έχουν δημοσιεύσει σε διεθνή περιοδικά και βάσεις δεδομένων, ως απόδειξη ότι το έργο τους έχει επηροή στη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Οι κοινωνικές και οι ανθρωπιστικές επιστήμες στην Ελλάδα εμφανίζονται ως οι φτωχότεροι συγγενείς των θετικών επιστημών και της υγείας, με βάση το ερευνητικό τους έργο, επειδή οι πανεπιστημιακοί σε πεδία των κοινωνικών και ανθρωπιστικών

επιστημών γράφουν στα ελληνικά. Χαρακτηριστική είναι η δίλωπα πανεπιστημιακού μεγάλου περιφερειακού ιδρύματος, ο οποίος –μιλώντας στην «Κ» με τον όρο της ανωνυμίας– τόνισε ότι «η προηγούμενη πρωταγωνιστική θέση του πανεπιστημίου κατηγορούσε τους καθηγητές κοινωνικών επιστημών ότι “χαλούν” τη θέση του ΑΕΙ με τις πολύ χαμηλές τους επιδόσεις στις δημοσιεύσεις και τις ετεροαναφορές που έχει πάρει το ερευνητικό τους έργο. Οι γιατροί και οι πολιτεχνικές, που δημοσιεύουν στα αγγλικά, “κερδίζουν” κατά κράτος».

«Στα αζήτητα...»

«Μία ερευνητική δουλειά για τις διασπάσεις των κομμάτων μεταπολιτευτικά ή μία σημαντι-

κή μονογραφία πάνω σε ένα ζήτημα του ελληνικού συνταγματικού δικαίου δεν έχουν λόγο να δημοσιευθούν στα αγγλικά. Έτσι όμως θα βρεθούν στα αζήτητα από τις διεθνείς βάσεις δεδομένων», παρατηρεί στην «Κ» η πρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου Χριστίνα Κουλούρη. «Εάν ασχολείται κάποιος με τη λαογραφία, γιατί όλο το έργο του να ενδιαφέρει το διεθνές κοινό; Προφανώς δεν το ενδιαφέρει, άρα θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι δεν είναι χρήσιμη η λαογραφική έρευνα», σχολιάζει με νόημα ο κ. Γιάννης Σταμής, καθηγητής Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο Παν. Πατρών, ο οποίος έχει ασχοληθεί με τις διεθνείς κατατάξεις των ΑΕΙ.

«Στις ανθρωπιστικές επιστη-

τους φορείς με πληροφορίες. Επίσης σημειώνω ότι οι ετεροαναφορές στις ανθρωπιστικές επιστήμες πολλές φορές γίνονται για να επικριθεί κάποιος. Και εννοείται ότι δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί η ποιότητα και πρωτοτυπία των δημοσιεύσεων», προσθέτει.

Οι εκδοτικοί οίκοι

«Λόγω της κυριαρχίας των αγγλικών, το επιστημονικό έργο που παράγεται σε “μικρότερες” γλώσσες όπως τα δανέζικα, τα τσεχικά, τα ελληνικά, δεν αξιοποιείται ως ισότιμο με το επιστημονικό έργο στα αγγλικά. Πίσω από αυτή την κατάσταση κρύβεται η οικονομική ισχύς διεθνών εκδοτικών οίκων, οι οποίοι μέσω των επιστημονικών περιοδικών τους καθορίζουν ουσιαστικά τις κατατάξεις των σχολών ανά επιστημονικό πεδίο και κατ' επέκταση των διεθνών κατατάξεων», παρατηρεί στην «Κ» η πρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου Χριστίνα Κουλούρη. Ηδη, σύμφωνα με την ίδια, υπάρχουν αντιδράσεις από χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την άλλη, υπάρχουν ερευνητές κοινωνικών επιστημών από μικρές χώρες, όπως για παράδειγμα η Φινλανδία, που επιλέγουν να δημοσιεύουν σε ισχυρές γλώσσες όπως τα αγγλικά και τα γερμανικά.

Εύη Σακίνη, διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης: «Το “Ελληνικό Google Scholar” θα είναι μία βάση δεδομένων που θα περιέχει τις επιστημονικές δημοσιεύσεις των Ελλήνων, πόσοι άλλοι τις είδαν και πόσο τις χρησιμοποίησαν στη δική τους έρευνα».

Χρειάζεται ένα ελληνικό «Google Scholar»;

Η δημιουργία ενός «ελληνικού Google Scholar» για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες και τις τέχνες θεωρείται ότι θα φωτίσει το έργο που γίνεται στα πεδία αυτά στη χώρα μας. «Θα εντοπιστεί το σύνολο της ελληνικής επιστημονικής εκδοτικής παραγωγής, θα προσδιοριστούν κριτήρια επιλογής του υλικού που θα ενταχθεί στο Ευρύτεριο, ενώ θα διερευνηθούν οι νέες μορφές δημοσιοποίησης της ερευνητικής δραστηριότητας που συντελείται σε αυτά τα επιστημονικά πεδία προκειμένου να αποφασιστεί η ένταξή τους στην υποδομή», σημειώνει στην «Κ» η διευθύντρια του

Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, Εύη Σακίνη. «Θα είναι μία βάση δεδομένων που θα περιέχει τις επιστημονικές δημοσιεύσεις των Ελλήνων, πόσοι άλλοι τις είδαν, πόσοι τις χρησιμοποίησαν στη δική τους έρευνα», προσθέτει η κ. Σακίνη, λέγοντας ότι η ελληνική επιστημονική κοινότητα πρέπει να ορίσει ποια κείμενα ή άλλη ερευνητική δουλειά πρέπει να συμπεριληφθούν στη βάση. «Υπάρχουν πρακτικές από άλλες χώρες στο πεδίο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, όμως κάθε επιστημονική κοινότητα έχει τα δικά της κριτήρια», τονίζει.

Από την πλευρά του, ο κ. Στά-

«Είναι λάθος να χρησιμοποιούμε μόνο μετρήσιμους δείκτες όπως οι ετεροαναφορές. Πρέπει να δώσουμε βάρος στη σοβαρή, ποιότητα αξιολόγηση».

θης Καλύβας, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, θεωρεί το «ελληνικό Google Scholar» υποκατάστατο της ουσιαστικής αξιολόγησης ενός ερευνητικού

έργου. «Είναι λάθος να χρησιμοποιούμε μόνο μετρήσιμους δείκτες όπως οι ετεροαναφορές. Πρέπει να δώσουμε βάρος στη σοβαρή, ποιότητα αξιολόγηση του έργου που γίνεται στα πεδία αυτά. Για παράδειγμα, να εξετάσουμε ποια βιβλία πληρούν επιστημονικούς όρους, ποιες δημοσιεύσεις είναι επιστημονική έρευνα και ποιες αποτελούν έκφραση γνώμης», λέει ο κ. Καλύβας.

Μπορεί ωστόσο να γίνει ουσιαστική αξιολόγηση ενός ερευνητικού έργου και από ποιον; «Στην Ελλάδα η αίσθηση που έχω είναι ότι περιοχούν τα μη αξιολογούμενα κριτήρια. Από την

άλλη όταν είσαι σε μικρή χώρα και δραστηριοποιείσαι σε εξειδικευμένα επιστημονικά πεδία, οι κριτές έχουν αναπτύξει φιλικές σχέσεις. Αυτό βέβαια ισχύει και διεθνώς. Αρα, η μόνη λύση είναι να επιλέξουμε πολλών ειδών κριτήρια και να δώσουμε οικονομικά κίνητρα σε ξένους πανεπιστημιακούς να συμμετάσχουν στις αξιολογήσεις, να οργανωθούν οι διοικητικές υπηρεσίες των ΑΕΙ ώστε να συνδράμουν τους αξιολογητές. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαμε να εξαγάγουμε το πιο αντικειμενικό συμπέρασμα για το ερευνητικό έργο ενός επιστήμονα. Άλλως καταλήγουμε σε αδιέξοδο».